

R O M A R

F R A N E L L E R

Sam svoj je, draga, kdor narodil
se romar je na trdi tlak,
in pesem cest, ko pada mrak,
mu rojenic je sklep usodil!

Ko zarja ga neznana vabi,
mu daj desnico in pozabi,
za kam in kodi ne vprašuj!

O, naj ga nikdar ne bi zvodil
v tvoj beli dom prigovor blag:
v srce zveni mu le korak,
zanj doma ni, ki bi mu godil.

Brez besedi se z njim razidi,
ki spon se nežnotkanih stidi
pa voli v dalje pot si tuj!

S K U Š N J A Z A « E S T E R O »

J U L E S L E M A I T R E

Na robu Racinea.

Gospod Racine je bil tisti dan ob prihodu v Saint Cyr prav melanholične volje, ker ga gospod Despréaux, ki se je bil nenadoma prehladil, ni mogel spremljati k skušnji za »Estero«. Ne da bi se bil gospodu Racineu morda videl ta posel dolgočasen, a nič mu ni moglo nuditi toliko veselja in gotovosti, kakor spremstvo gospoda Despréauxa.

Skušnja je bila ena zadnjih in se je vršila v odrskih oblekah in na odru samem. Ta je bil postavljen v drugem nadstropju velikega stopnišča saintcyrskih gospodičen, sredi veže, kjer so bile spalnice, ki so služile za kulise in za oblačilnice.

Oblačila so bila sijajna; veljala so nad štirinajst tisoč liber; bile so to perzijske obleke, okrašene z biseri in demanti, ki so jih nekoč uporabljali pri kraljevskem baletu. In ker so mlade igralko prvič nadele te obleke, je vladalo veliko razburjenje po spalnica gojenk, plemiških sirot.

Čeprav ni bilo drugih gledalcev, razen gospe de Brinon, nekaterih učiteljic in mlade gospe de Caylus, ki je bila nečakinja gospe de Maintenon, je gospod Racine rajši ostal za odrom, da je mogel nadzirati, kako so igralko prihajale in odhajale in da jim je laže dajal potrebna navodila.

Čim so opazile, da se je pojavil, ga je dvajset gospodičen v perzijskih oblačilih, ki so se lesketala draguljev, obkolilo z radostnimi krikami, se prepiralo za čast, da mu odvzemo plašč, mu prineso naslanjač, ga povpraševale po gospodu Despréauxu in se sočutno vznemirjale zavoljo njegovega nahoda, tako da se je Racineova slaba volja naglo razkadila.

Skušnja se je pričela. Sprva je šlo vse prav gladko; in gospodu Racineu se je njegovo delo zazdelo skladnejše in še genljivejše nego si je bil mislil. Toda zdajci se je gospodični de la Maisonfort, ki je igrala vlogo Elize, tako nesrečno zapletel jezik, da je mesto stiha

Peržan ošabni zvija se pred židinjo ...

rekla:

Seržan ošabni zvija se pred židinjo ...

Lahko si predstavljate učinek. Kraljica Estera na odru in mlade Izraelčanke, ki so z Mardohejem čakale za zastorom v ozadju, so bruhnile v smeh; in gospod Racine je zaslišal hihitanje gospe de Brinon in učiteljic. Končno je spet nastala tišina in posrečilo se je, da so nekako za silo končali prvo dejanje.

Gospod Racine je bil divji. Ko se je gospodična de la Maisonfort vračala za oder, ji je zaklical: «Ah, gospodična, vi z nogami tepate moj komad.» Nato je dekle pričelo tako silno ihteti, da so ji kapale solze prav na vezeni orientalski životek. Gospod Racine ni mogel prenesti tega pogleda; izvlekel je robec in ko je z njim gospodični de la Maisonfort osušil oči (bil je namreč velik dobričina), ji je dejal: «Ajte, dete moje, dajte no!» Toda, ko se ni mogla potolažiti, je končno še sam zaplakal z njo; in ker je bila brhka, jo je po očetovsko poljubil in vtaknil v žep robec, ki je bil ves premočen od nedolžno prelitih solza.

No, ta čas, ko je gospodična de la Maisonfort odšla v svojo celico, da z malce rdečila in z riževno moko zakrije sledove žalosti, se je približala gospodu Racineu gospodična de Glapion, ki je igrala Mardoheja. Skrbno si je odstranila dolgo predivasto brado in si izbrisala umetne gube; obraz ji je bil rožnat pod vrečastim pokrivalom od grobega platna, s katerim je bil Mardohej pokrit. Gospodu Racineu se je videla dražestna, ko je bila vsa tako našemljena. Čestital ji je, ker je tako dobro igrala. «Potemtakem, gospod, če ste zadovoljni z menoj,» je rekla, «ali bi vas smela prositi za milost?» In razložila mu je, da z odobravanjem staršev ljubi mladega plemiča, ki je poln najodličnejših vrlin, ki pa žal nima dovolj premoženja, da bi mogel kupiti stotnijo, a kateremu bi jo kralj gotovo blagovolil pokloniti, če bi se gospod Racine hotel zavzeti zanj. «Zakaj kralj, gospod, ne bo mogel ničesar odbiti takemu možu, kakršen ste vi.» Ugovarjal je, da mu pripisuje vpliv, ki ga nima. Pri tem so jo premagale solze. Ta pogled je užalostil gospoda Racinea, iznova je nato izvlekel robec in z njim mladi deklici obrisal oči. «No, torej,» je dejal, «pa počakam ugodne prilike, da govorim s kraljem.» In gospodična de Glapion

si je potolažena spet pripela brado in se pesniku s smešno dostojanstvenostjo globoko poklonila.

V tem hipu je gospodična de Veilhenne, ki je igrala vlogo Estere, naglo šla mimo gospoda Racinea, mu stisnila v roko pisemce in izginila brez besed.

Gospodična de Veilhenne je bila ena izmed onih, ki so pred nekaj meseci igrale v Andromahi in ki so, kakor je trdila gospa de Maintenon, predobro igrale.

Gospod Racine je globoko presenečen odprl pisemce, ki se je glasilo takole:

«Gospod, kaj boste vendar mislili o meni? Brez dvoma boste menili, da mi manjka sramu, ki ga zahteva moj spol, in vendar je znano Nebu, ki mi čita v srcu, kako čista so moja čuvstva. Toda, gospod, brala sem vse Vaše tragedije in govorim si, da tisti, ki je tako dovršeno opisoval hrepenenja, dasi so morda celó grešna, in ki jih je tako popolnoma spoznal, da se vidi, ko da jih celó opravičuje, ne bi mogel zavriniti hrepenenja, če je nedolžno. V osamelosti in otožnosti, v kateri medlim uboga sirota brez upanja na možitev, sredi med temi dušami, ki me žalijo s svojo suhoparnostjo, sem si iz Vas ustvarila boga, h kateremu se obračajo vse moje misli. Moj sen bi bil izpolnjen, če bi se me usmilili, če bi vsaj malo ravnali z menoj kot s svojo hčerko in če bi me včasih pozvali k sebi, da bi Vam bila za čitateljico ali tajnico. Tako bi živela ob Vaših nogah, vestalka genija, in bi bila najsrečnejša vseh ljubimk...»

Tako se je nadaljevalo to še cele tri strani in je bilo podpisano z: «Vaša mala Hermiona».

Gospod Racine se je nasmehnil in skomignil z rameni. Ko je gospodična de Veilhenne vsa zbegana šla mimo njega, da se vrne na oder in se ga ni upala niti pogledati, ji je dejal: «Ubogo dete, to je brezumnost! Ali pa ste morda sklenili, da se ponorčujete iz mene?» Ona v jok, on pa brž robec iz žepa. Bila je lepa; od razburjenosti so grudi privzdigovale vezenje, s katerim so bile pokrite. «Ah!» je vzdihovala, «bila sem blazna! Gospod, vsaj ne pogubite me!» Ni nehala jokati, on pa ji ni nehal brisati solza; in ker so na odru že postajali nestrpni, se je čutil primoranega in poljubil jo je, da napravi konec prizoru. Nato je vtaknil pismo v žep in robec povrh.

Med tem, ko so pričeli z drugim dejanjem, je gospa de Caylus, ki se je bila vtihotapila za oder, prišla h gospodu Racineu in mu rekla: «Kaj! gospod, tako torej izvabljate ženskam solze? Ali boste tudi mene spravili v jok?»

— «Tega ne bi rad,» je dejal, «pač pa bi vam res rad dokazal svojo uslužnost.»

Tedaj se je okoristila z okolnostjo, da ga je videla v položaju, ki je mogel izvabiti človeku smehljaj, in rekla mu je: «Torej mi dovolite danes nekaj, česar doslej še nisem mogla dobiti od vas?»

— «Kaj pa?»

— «Vlogo.»

— «Ej, gospa, nobene ni več, sami veste, in nikdar se ne potolažim, da ste prišli prepozno.»

— «Naj bo, toda kaj pravite o prologu, ki bi ga napisali zame?»

Gospa de Caylus, ki je bila takrat stara šestnajst let, je imela nadvse svežo polt, nadvse duhovit obrazek in nadvse genljiv glas. Hotela je pregovoriti gospoda Racinea in pregovorila ga je. «No, dobro,» je rekel, «vi boste Pobožnost, čeprav se zdi, da bi mogli prej predstavljati posvetno ljubezen. Ampak samo par dni mi dajte odloga.»

Skušnja se je končala brez drugih nezgod. Samo opazilo se je, da je bil gospod Racine raztresen in zatopljen v sanjarije. Ko je použil skromno večerjo v malem refektoriju za goste, je pozval svojo kočijo in namesto, da bi šel spat v svojem stanovanju v Versaillesu, se je odpeljal v Pariz in se precéj pozno vrnil na svoj dom v ulici Marais.

Našel je ženo in troje otrok, Janeza Krstnika, Marijo in Nanetto, ki so sedeli za družinsko mizo. Pri luči dveh sveč je gospa Racineova šivala, Janez Krstnik je bral La Fontaineove basni, a Marija in Nanetta sta se učili za drugi dan svoji nalogi iz katekizma. «Nismo vas pričakovali več,» je rekla gospa Racineova, «zato smo tembolj zadovoljni, ker vas vidimo spet.»

Poljubil je vse in ko jih je povprašal po zdravju in po drobnih dnevnikih dogodkih, je rekla Marija, ki je bila stara devet let: «Papa, važno novico vam moram naznaniti, namreč to, da hočem postati nuna.» — «Jaz tudi,» je rekla Nanetta, ki je štela sedem let.

— «A zakaj, hčerkici?»

— «Ker naslade tega sveta nimajo zame nobene vablјivosti več,» je rekla Marija.

— «Tudi zame ne,» je rekla Nanetta.

— «Ah! Kako prav imata, otroka,» je dejal gospod Racine.

— »Jaz hočem biti častita mati v opatiji Port Royal des Champs,» je rekla Nanetta.

— «A jaz karmeličanka,» je rekla Marija.

— «A zakaj?»

— «Ker je ta red najstrožji med vsemi.»

— «Potem hočem tudi jaz biti karmeličanka», je rekla Nanetta.
 — «Dobro torej, hčerki, to bi bilo tedaj dogovorjeno. Kadar bosta dovolj stari, bomo o tem spet razpravljali. Toda pozno je že in zdi se mi, da je prišel že čas počitka.»

Nato so vstopili služabniki v sobano, da prisostvujejo skupni molitvi in ko je bila vsa družina na kolenih, je molil gospod Racine na glas običajne besede:

«Stopimo pred obličje božje in molimo ga... Zahvalimo se Bogu za milosti, ki nam jih je izkazal... Prosimo ga milosti, da bi spoznali svoje grehe. Ti vir večne luči, sveti Duh, razprši temine, ki mi zakrivajo gnusobo in hudobijo greha. Daj, da se mi tako silno zastudi, o moj Bog, da ga bom, če je to le mogoče, tako silno sovražil, kakor ga sovražiš Ti sam, in da se ničesar ne bom bal tako zelo, kakor da bi ga storil v bodoče.»

Ko je dospel do tega mesta, je umolknil kot po navadi, da si izpraša vest.

Mala Marija je klečala poleg njega, čisto zbrana, in videlo se je, da si močno prizadeva, odkriti svoje grehe. Ozrl se je nanjo in ves se je raznežil, ko se je spomnil, kaj mu je pravkar rekla. Solze so mu zalile oči in moral se je usekniti. Vzel je svoj robec in začutil, da je še ves moker. Ta vlažnost in nespametno pismo gospodične de Veilhenne, ki ga je začutil na dnu žepa, sta mu jasno priklicala v spomin pogloblitve dogodke dneva.

«Ojoj!» je premišljal, «mislim, da sem pameten in razumen in vzvišen nad vsemi ničemurnostmi: a vendar, kakšnih slabosti sem zmožen še vedno! In v kakšne neprijetnosti sem zašel danes!... Ta mala Maisonfortka, kaj si je neki mislila o mojem ravnanju? Smešno se ji je najbrž zdelo ali pa si je domišljala, da ji je treba potočiti samo dvoje, troje solzic, da me prepriča, mene ubožčka, kakršen sem... To zato, ker je stara petnajst let... in ima zalo šobico... In ta Glapionka s svojim ljubimcem, za katerega sem obljubil prositi kralja, naj mu dá kompanijo!... Kaj me vendar briga, ta njen ljubimec? Predvsem, pridna dekleta sploh nimajo ljubimcev... Ampak obljubil sem... Ali sem res obljubil?... Da, obljubil sem, ker je bila vsa rožnata pod svojo grobo oglavnico... A ona je to dobro vedela... Kaj naj storim, bože moj? Naj se obrnem do gospe de Maintenon?... Nikakor ne, kajti ne bi ji bilo prav, da me je mala izbrala za svojega zaupnika... Naj se obrnem do kralja samega? Ah, kakšne sitnosti!... In ta Veilhennka!... Kakšna drznost!... Moral bi ji bil ostreje odgovoriti... A saj čutim, da me bo sram pred njo prvič, ko jo srečam... Sicer je pa to moja krivda... Ni ji dobro délo, da je

lansko leto tako imenitno igrala Hermiono... Ubožica!... morda je iskrena njena brezumnost... Lepe oči ima... večje nego Caylusova, le manj žive... Ta mala Caylusova, tudi ena, ki se je poigrala z menoj... Omožena je... s šestnajstimi leti, kakšno siroče! A zato je bolj izkušena in nežnejša od ostalih... Ampak, kako sem ji mogel obljubiti ta prolog, ki ga nikoli ne utegnem napisati?... Ah, že vem. Sprva sem si domišljjal, da se norčuje iz mene, ker me je videla tako zaposlenega z Veilhennko... In potem... glas ima... edinstveno je to... popolnoma tak glas ima kakor uboga Champmeslé... In še neka druga je... Mala Marsillyjeva, se mi zdi... da, ta, ki igra vlogo Jaresovo... ki ima popolnoma slične kretnje v tilniku, kakor uboga Du Parc, Bog ji daj mir in pokoj!... Ojoj! Dobro vem, najhuje ni, da se je par mladih deklet ponorčevalo iz mene in da sem mahoma postal dobavitelj pehotnih stotnij in rimanih prologov... Ne, ne, najbolj žalostno je, da se mi zde preveč brhke... da me pregloboko vznemirjajo... da vzlic njihovi nedolžnosti in mojim dobrim sklepom pričujem vdihavati pri predstavljanju te tako pobožne komedije ozračje, ki ga le predobro poznam... zastrupljeno ozračje od nekoč... gledališko opojnost... in morda celó pričetek neke druge opojnosti... ki je v bistvu ista... Zakaj sem poljubljal te male?... Ali bi jih bil poljubljal, če ne bi bile brhke in če... Kakšna sramota, Gospod! kakšna sramota! Ah! res, tako slaboten sem še in malo sem se pač še izmrtvičil... In če pomislim, da bi se vse to ne pripetilo, če bi bil gospod Despréaux navzoč...»

«No, torej, dragi prijatelj, kaj pa čakate?» je rekla gospa Racineova, kateri se je zdelo, da sta običajni dve minuti za izpraševanje vesti že zdavnaj minuli.

«Ah! oprostite!» je dejal gospod Racine, kakor da se je nenadoma prebudil iz sna; in z naglasom, ki je bil bolj ginjen, nego po navadi, je nadaljeval molitev: «Pred teboj stojim, o Gospod, ves s sramoto pokrit in presunjen od bolečine, kadar se ozrem po svojih greh...»

Ko je bila molitev končana, je gospod Racine zadržal svojega služabnika-tekača, sédel za pisalno mizo in naglo napisal te vrstice:

«Upam, da ste si náhod že izlečili. Jutri vas spotoma vzamem živega ali mrtvega v svojo kočijo, da se odpeljeva v Saint-Cyr. Tako mora biti, zakaj brez vas počnem same budalosti. Popolnoma sem vam vdan.»

Zapečatil je list in ga izročil dečku:

«Jutri zjutraj, na vse zgodaj, ga nesi gospodu Despréauxu.»

Iz francoščine K. D.